SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

A vendégváró város

Szeged *optimista.* A szegedi ember is az.

Fürkészi az eget és amikor délután felhők úsznak a Tisza fölé, széljárást tanulmányoz, s az eget tarkító szürke gomolyok formájából szűri le a csalhatatlan következtetést: hétre nyoma sem marad esőnek, szélnek. Fél nyolckor hangolhat a zenekar, megszólalhat a szabadtéri játékok szignálja: *»Szeged híres város«.*

Hét órakor ragyogóan kék az ég. *Van előadás.*

Tehát *joggal* optimista a szegedi. Derűsen nézi a túlkölgető mikrobuszokat kis zászlócskáikkal, tanulmányozza a szerteszét álldogáló autókat — itt-ott külföldi rendszámokkal — az áruval roskadásig telt kirakatokat és üzleteket, a várossal ismerkedő idegeneket.

És mégis valami hiányt érez.

Mert a mikrobuszok róják tizennégy kilométeres körútjaikat, a benzin fogy, az idegenvezető magyaráz, *a buszon viszont kevesen ülnek.* A vendégségbe érkezett autók sem zavarják különösebben Szeged egyébként nyugodt forgalmát. Az üzletekben is többet ülnek, mint dolgoznak az eladók. Legfeljebb a strandok zsúfoltak, *de a vendégek száma itt sem lényegesen több, mint más meleg napokon.*

Pedig estére a szabadtéri játékok legeredetibbnek ígérkező premierje szerepel a programon: a *Vidróczki.*

1.

Szeged hívja a vendégeket, *hívja* és *kész fogadni* őket. *Felkészült az ünnepre.* Van szállás, van program, vannak étkezési és szórakozási lehetőségek. *Nonstop.* És az optimista szegedi polgár mégis *várni kénytelen.* Várni, hogy *lesz-e végül elég vendég az idén a Tisza-parton?*

— *Van is, lesz is* — így beszél a legoptimistább optimista, *Gács* György, a Szegedi Idegenforgalmi Hivatal vezetője. — *Az első napok merlege 22 000 vendég, közülük 12 000 szállást is keresett Szegeden. Most hetezer új vendéget várunk, közülük negyezren többet töltenek el itt egy napnál.*

S hogy ez sok-e? Összesen háromszázezer vendégre számítanak a fesztivál idejére, ötven százalékkal többre, mint tavaly. *Tari* János, a szabadtéri játékok igazgatója szerint az arányok is módosulnak: valamivel kevesebb hazai és némileg több külföldi vendég érkezik a múlt évihez képest.

Előreláthatóan...

De a háromszázezer vendégtől még messze van Szeged. Egy-egy napra öt—hatezer ember még nem »fesztiválsiker« egy százezres városban. Különösen nem akkor, ha a vasúti kedvezmény vonzóerejét is hozzászámítjuk.

A szegedi vezetők éjjel-nappal dolgoznak, s mert az eseményeket főként a munkájuk tömegén keresztül látják, *az eddigi eredményt is sikernek érzik.* Tari János csehszlovák újságíróval tárgyal éppen, tehát várni kell rá. Gács György lengyel vendégeket fogad, ő is türelmet kér. Végül összefutnak a szabadtéri játékok irodájában. Másutt nincs is a találkozásra ideális lehetőség, hiszen *az Idegenforgalmi Hivatal új, Szegedhez és az ünnepi hetekhez méltó irodája nem készült el.* A hivatal egy zsúfolt irodahelyiségben székel ideiglenesen. Az új hivatalt június 15-én akarták átadni, de az asztalosmunkák ma is késnek. *Így ma is csak újabb és újabb ígéreteket kapnak.*

Kellemetlen »műszaki baleset« a nagyvonalú és gazdag felkészülés közben. De ez nem változtat a tényeken: *Szeged minden korábbinál jobban előkészült a fesztiválra.*

2.

A program gazdag, minden értelemben az. A korábban nagy sikert aratott *Hunyadi László*n és *Aidá*n kívül négy olyan előadás szerepel a szabadtéri játékok műsorán, amelyek felépítése, dramaturgiai képe, zenei, koreográfiai elgondolása a szegedi adottságokból fakad. A *Vidróczki* ősbemutatója, Gulyás—Rábai *Kisbojtár* című táncjátéka, Honegger *Johannája* és Bartók *Fából faragott királyfija* olyan programsorozat, amelyért *érdemes Szegedre jönni.* Érdemes magyarnak is, külföldiek is. És ezek mellett Szeged még annyi *kiegészítő programot* nyújt, amennyi *a nap huszonnégy órájából negyvennyolc órára biztosíthat szórakozási lehetőséget a vendégeknek.*

A Móra Ferenc Múzeumban *ötfajta kiállítás* tart nyitva a fesztivál egész ideje alatt, a Tisza élővilágáról, a szegedi népviseletről, Szeged szerepéről a magyar irodalomban, s sok minden egyébről. A képtárban *országos képzőművészeti kiállítás* nyílt, néhány méterrel odébb pedig *őszibarackbemutato, borkiállítás, növényvédelmi és mezőgazdasági gépbemutató, ajándékvásár.* (Furcsa »véletlen«, hogy a kiállításoknak ebben az utcájában *egy* kiállításra nem hívják a látogatókat: *a képzőművészeti kiállítás hirdetéséről mintha megfeledkeztek volna.* A képkiállítás ezért délelőtt *üres,* délután *még üresebb.)* Az őszibarackok vonzóak, hisz nyolcvan—száz gyönyörű fajtával találkozhat a néző, a borkiállításon pedig hét bortájegységünk legjobbjait *láthatja* és *kóstolhatja* meg a vendég. Az ajándékvásáron kapható minden, ami szegedi, papucstól paprikán át a szalámiig *(103 forintért árulják kilóját,* a szegedi tanács kereskedelmi osztályának rendelkezésére, ami akkor is árdrágítás, ha a szalámit nemzeti színű szalagokkal körülpántlikázva adják).

A következő napokban *országos virágkiállítás* nyílik, *primásverseny* és *amatőr tánczenekarverseny* szerepel a műsoron, sportkedvelőknek *horgász- és kajakbajnokság,* autósoknak pedig *nemzetközi autóstalálkozó.*

Program tehát jut mindennapra, reggeltől éjfélig: *Szeged tanult az előző öt év hibáiból.*

3.

— *Nyolcvanhét idegenvezető* — többségük több nyelven beszél — *mutatja be a városi. Van vízibuszunk, rendezünk sétalovaglást, számtalan koncertet, mind a két nagy szállodában hajnalig nyitva tartanak a bárok. Úgy érezzük, mindazt nyújtani tudjuk, ami kell a város vendégeinek. Programot is, étkezést is, ajándékokat is, szállást is* — mondja Gács György.

Ötezer vendégágy áll az érkezők rendelkezésére a szabadtéri játékok idején, kilencszázzal több, mint tavaly. Megnyitottak két új kollégiumot, négyágyas, összkomfortos szobákkal, és egy ötszáz személyes első osztályú campinget. Még Szeged környékén, Tápén, Kiskundorozsmán, Algyőn is vannak fizetővendégszobák, ha kellenek. A vendéglátóipar egyszerre tizennyolc—tizenkilencezer embert tud asztalhoz ültetni a tavalyi tizennégyezerrel szemben. Nem lehet tehát komolyabb fennakadás.

Nincs is.

Hatvanezer vendégnapra szóló előjegyzést tartanak nyilván Szegeden. De a Hungáriában és a Tiszában *üres szobák* vannak. Kisegítő pincérek hadát szerződtették a vendéglőbe, a *forgalom mégis kicsi.*

A felkészülés pedig tiszteletre méltó és gondos volt.

És ennyi sem elég a teljes sikerhez?

Kocsis Tamás

Külföldi voltam a Tisza partján

Szegeden a vendég fél tízkor még álmos. Hajnalban kelt, autón rohant át az alföldi nyáron, e sűrű és forró fénytörésen, fél tízkor leül a Virág cukrászda előtt, a fellocsolt téren egy jó kávéra, s talál a kényelmes nádszékben egy német nyelvű svájci képesújságot. A felszolgáló kisasszony még nem libbent elő a cukrászda mélyéről, a krémek és torták vastag illatából, a vendég tehát lapozgatni kezdi a svájci képesújságot.

Éppen az iráni sah kegyvesztett hitvesét nézegeti a képesújságban, amikor mégis kilibben a friss kisasszony a cukrászda homályából, meglátja a vendég kezében a külföldi képesújságot, beszalad és kiküld egy másik kisasszonyt, aki németül fogadja a vendéget, első osztályú idegenforgalmi kedvességgel és kávéval. Külföldinek nézik a szerény magyar vendéget, aki ezen az álmosító, forró napon, a játékok havának ki tudja hányadik napján, könnyelmű fejbólintással belemegy a játékba, s ezzel bekerül a szegedi vendéglátás sodró áramai közé, amelyek elkapják, meghempergetik és ellenállhatatlanul viszik.

A fodrásznál

A vendég beretválkozni szeretne, de a Virág cukrászda terén csak szép üzletek vannak és hivatalok vannak, de fodrászok nincsenek, ám az előzékeny kisasszony fog a téren egy kerek kobakú szegedi kisfiút és azt mondja neki, a külföldinek nézett belföldi vendég fülehallatára:

— Vidd a bácsit a fodrászhoz, kisfiú... Idegön...

Ezzel láthatatlan jelvényt tűznek a vendég gomblyukába, átadják a vendéget a közszeretetnek, a *»szögedi«* lelkesedésnek, a magyaros vendéglátás mesterfogásainak. A fodrászatban a kisfiú megsúgja a fehérkabátos főfodrásznak, hogy az illető, aki a székbe vetette magát, idegen, s beretválkozni óhajt. A főfodrász — idősebb ember —, azon a régies, kedvesen megkopott bécsi németségen szólal meg, amelyet a régi közös bakák sajátítottak el, s beretválás közben kitűzi a vendég napi műsorát:

— Vormittag bitte müssen Sie keszeg speizen... und guter Wein trinken...

A keszegsütőben

A frissen beretvált vendég tehát tovább játszik, s felkeresi a kiállítások utcáját, amelynek elkerített medrében kétféle illat csap össze: a sült halé és az őszibaracké, mert itt van a vásárkert, ahol sütik a keszeget és mérik Eger, Domoszló, Tokaj és Villány borait nagyon szép, tiszta bokszokban, csak az a kár, hogy a sült halhoz nem adnak szerszámot, így az ember kézzel dolgozik, de az egri Szépasszony völgyéből való bormérő szépasszonyok megkönyörülnek rajta, s mielőtt a medocból meginna egy illedelmes kispohárral: kézmosást engedélyeznek...

A baracktárlaton a kiállítás legfőbb faktora akkora őszibarackkal kínálja meg a vendéget, hogy utána legjobb lenne uszodába menni, tekintve, hogy a vendég könyökén csepeg a szatymazi Napsugár mézes leve, s meg is mosná két kecses kis herendi szökőkútban, de kiderül, hogy abból a szökőkútból őszibarackpárlat szökken az égnek, amit Kecskeméten főznek a Szeged környéki barackból, ebben mégsem lehet kezet mosni...

A csárdában

A vendég csak úgy szabadul a barackillat szédítő légköréből, hogy kifejezi szerény óhaját, szeretné megtekinteni Szegedet, a szőke Tiszát, s vásárolni szeretne abból az »echt originál« szegedi méregből, a paprikából — mire a barackőrségből kiválik egy szép, nyurga diáklány — a kiállított barackóriások őrségét barackmosolyú diáklányok látják el —, s megmutatja, hol lehet paprikát, papucsot, szögedi kisbicskát, csuprot és szalámit kapni... Végezetül felhívja a vendég szíves figyelmét arra, hogy a Tisza-parton található az a csárda, ahol sült kecsegét lehet enni...

A vendég mégis azt a másik, a lombos csárdát választja, ahol egy vastag termetű, fehérbajszú öregember nagy bográcsban főzi a birkagulyást az arravaló népnek.

A szállodában

Ebéd után tájékozódik a vendég a szálláslehetőség felől, mintha itt akarna éjszakázni, s a Hungária halljában alkalma nyílik megfigyelni egy francia házaspár érkezését, akit a portás »monsieur le docteur«-nak szólít, s a szállóportásoknak avval a tiszteletteljes tudó közvetlenségével köszönt, amelytől a vendég azonnal otthon érzi magát.

A beszélgetésből az derül ki, hogy a francia orvosházaspár negyedik éve mindig meglátogatja a szegedi játékokat, már bennfenteseknek számítanak, az idegenforgalom vezetői nekik küldik az első meghívókat. A vendég kíváncsi lesz, kikkel osztozik a külföldi vendég kellemes szerepkörében ezen a napon? Vannak itt kanadaiak, vannak belgák, nyugatnémetek, az imént érkezett a Tisza-szálló elé egy lengyel autóbusz, s Röszkén, a magyar—jugoszláv határállomáson, a két sorompó között felállított idegenforgalmi pavilonban várják a délután esedékes első jugoszláv vendégcsoportot...

A campingben

Az első osztályú nemzetközi campingben nyugatnémet lakókocsik, egy angol és egy görög túrakocsi, többnyire idegen nyelvek járják, de itt vajmi kevesen és vajmi keveset tudnak arról, hogy mi van a csodálatos Dóm téren... Ez az aránylag kis létszámú nyugati kolónia nem Szegedre jött, hanem Magyarországra, s Magyarországon át megy tovább. A fesztiválváros a campingből nézve kissé tranzitvárosnak tűnik, néhány kilométerrel a határ előtt...

— Valami nincs egészen rendben — gondolja magában magyarul a vendéglátás kábulatából ocsúdó vendég — ezek a szegediek apait-anyait beleadtak ezekbe az ünnepi jáékokba, s mégse pezseg úgy, ahogyan szeretnék...

Később a vendég megfürdik a szőke Tisza habjaiban, s estefelé visszatér a Virág cukrászdához, még egy első osztályú kávéra, előadás előtt. Most már tele van minden szék, a hőség is enyhül, az utcákon feltűnnek az ünneplős emberek, mennek a Dóm térre, az idei második bemutatóra, amely pontosan tizenöt perc múlva kezdődik.

Akkor, negyed nyolckor, jön egy hosszú ember, nyaláb röpcédulával — még friss nyomdaszaguk van —, s osztogatni kezdi annak az előadásnak az ismertetőjét, amely tizenöt perc múlva kezdődik.

Német társaság néhány szegedi fogalmat iparkodik tisztázni, amelyet nagyon szépen tisztázott már egy gyönyörű kis színes szegedi album, amely ezen a napon jelent meg. Sajnos, egyelőre csak magyarul. Az orosz, angol, német kiadásra még várni kell.

Talán őszig...

Baróti Géza

Vidróczki

A második világháború idején Móricz Zsigmond megírta Rózsa Sándor történetét. Nem ő volt az első a magyar irodalomban, aki a betyár-romantika útjain járt, csakhogy Móricznál a népszínmű helyén hatalmas epikus alkotás született, a romantika pedig realizmussá nőtt.

Vajon milyen kérdésre, milyen mai igényre felel most a *»Vidróczki«, Farkas* Ferenc és *Innocent Vincze* Ernő műve? Úgy gondoljuk, az igényt nem is annyira a Szegedi Szabadtéri Játékok közönsége fogalmazza meg, hanem a játékok igazgatósága, amely magyar és magyaros művek bemutatását szorgalmazza. Ez a Janus-arcú koncepció, mely fél szemével a külföldről várható turistaforgalomra figyel, a másikkal pedig a hazaira, egyrészt internacionális *Aida*-előadást tart — nagyon helyesen —, másrészt a betyár-romantikáról gondoskodik, kevésbé helyeselhetően. E kettő ugyanis üti egymást.

Ma már nem nagyon érdekli, úgy gondoljuk: Vidróczkinak, a múlt század ötvenes éveiben a Mátrában bújdosó betyárnak a históriája a belföldieket sem. Mert ami igény volt e téma iránt, azt egyfelől a népszínmű — érzelgősen és felpántlikázva —, másfelől a népdal — népi realizmussal, és legszebben Kodály *Mátrai képek* című művében megfogalmazva — kielégítette.

Innocent Vincze Ernő, a sikeres librettószerző tiszteletre méltó könyvtár-búvárkodás után elkészített egy újabb népszínművet, mely az operettel, legjobb részeiben pedig a daljátékkal kacérkodik. Magyar és magyarkodó elemek jócskán keverednek egymással a szövegben. Az valóban a magyar nép történetéhez tartozik, hogy a legderekabb betyárok szerették a szegényeket, és a gazdagok által összeharácsolt kincseket a nép között osztották ki. Ezt a témát azonban a magyar irodalom már kimerítette. Újabb feldolgozásra az adhatna okot, ha a szerző valami eredetit és megrázó erejűt mondana róla. Ehelyett a szövegben megtaláljuk mindazokat a kellékeket, amelyeket korábban a népszínmű, a népies operett, a Gyöngyösbokréta, a külföldi és belföldi filmgyártás már fel-, sőt elhasznált. Van itt betyárt szerető gazdag kisasszony, halálba hajszolt szép parasztlány, csárda-romantika, cigányvigasság, lakodalom, fokospárbaj, betyártemetés, szeretőtől kapott piros keszkenő és halálba táncoltatás. Ezeknek a rekvizitumoknak nagy része nem népi, nem magyar, hanem álmagyarkodó. Tsz-szel benépesített Hortobágyunk, tranzisztoros rádióval művelődő, presszóba járó csikósaink helyett ezt akarjuk mutatni a külföldieknek?

A librettóban egyébként vannak jó szövegrészek, jól dalolható, hangulatos verssorok, de nyomukban ott teremnek a közhelyek, a másodlagos érzések, amelyeket valahonnan már ismerünk. Néha már azt hinnők, a népdallal rokon, amit Vidróczki és mátkája énekel, de ebből a hitünkből kiábrándítanak az ilyen sorok: hogy a betyár »Szép asszonynak szépet ígér«, és »Rézsarkantyúm nem bánom, lovam szügyébe vágom«. Mintha már hallottuk volna valamilyen formában azt is, amit Erzsébet kisasszony énekel: »Az én szívem mindig máshová vágyik, mint ahol él, száz bűvös és bűnös, csábító vágyról sugdos a szél.

A Vidróczki komponistája Farkas Ferenc nagyszerű zeneszerző. Nagy és tiszteletre méltó oeuvre-jében ott van a modern operai hangvételű *Bűnös szekrény,* a csintalanul vidám balett, a *Furfangos diákok,* a csupa-dallam daljáték, a *Csínom Palkó,* de a *Gyümölcskosár-ciklus* és az ódonzengésű, mégis mai hangvételű *Cantus Pannonicus* is. A *Vidróczki* zenéje sem ez, sem az: nincs meg benne a *Csínom Palkó* gazdagon áradó lírája, sem a *Furfangos diákok* zseniális zenei szinpokázása. Farkas Ferenc a Bartók és Kodály utáni komponista nemzedéknek olyan kiválósága, hogy neve őszintességre kötelez bennünket: a *Vidróczki* nem a legsikeresebb munkája.

A darab, amely eredetileg rádiójáték volt, és új szövege operettet és népszínművet ígért, komponálás közben operává formálódott. Farkas Ferenc, a jó érzékű művész azonban érezte az ellentétet a szöveg és saját zenei igényei között, és ezért »romantikus népi operá«-nak nevezte el művét. Ne kutassuk, hogy találó-e általában ez a műfajmeghatározás, inkább arról szóljunk, hogy ebből a kompozícióból nem kerekedett ki igazi operazene. Ez a könnyed, népies hangvétel, a népdalok világától is áthatott muzsika, kissé elmosódott zenei karakterével, korban és stílusban egymástól eltérő zenei elemeivel inkább daljáték vagy operett, semmint opera. Még akkor is így van ez, ha teljesen átkomponált az egész zenei mű, prózai részek nélkül. Hiányzanak belőle a nagy opera rekvizitumai: a mélyebb zenei jellemzés, a muzsikával hatásosan hangsúlyozott éles drámai szituációk, a korhoz szóló egységes zenei nyelv, a cselekvést előbbrevivő nagy áriák. Farkas Ferenc így is megcsillogtatja virtuóz zenei művészetét: nagyszerű kórusok, zseniális hangszereléssel, valóságos stilbravúrral írott balettrészletek, szép kettősök és áriózus dallamok hangzanak el a műben. Mindez azonban nem áll össze egységes egésszé, és nem formálódik olyan operává, amely a Szegedi Szabadtéri Játékok idei műsorát megkoronázná.

Gazdag szín- és mozgáseffektusokkal rendezte *Mikó* András a *Vidróczki*t, mindazt behozva a hatalmas színpadra, ami a közönség számára látványt és élményt ígér. Mikó biztos színpad-érzékkel ugrott át a szöveg és a cselekmény veszélyes szakadékain; szerencsésen észrevette a szöveg álromantikus szentimentalizmusát, a zene balladisztikus homályait, és a sötét árnyékhoz egy kis fényt kevert, az érzelgősséget pedig mozgalmassággal tompította. Néha azonban dramaturgiai funkció nélkül is benépesül a színpad: lovasok jönnek be, majd távoznak el, minden indokolás nélkül, a nagyobb hatás kedvéért.

Varga Mátyás díszletei a szöveghez idomulva mézeskalácsosan népiesek és századelejiek, *Márk* Tivadar jelmezei díszesek, cifrák, sőt cifraszűrösek.

A *Vidróczki* címszerepét *Ütő* Endre, ez a nagyon tehetséges fiatal művész énekelte. Szerencsére nem igazi romantikus betyár, hanem olyan operai hős, aki mai érzelmeket fest, érces bassz-bariton hang és jó szövegkiejtés segítségével. Vidróczki anyját *Palánkay* Klára mélyről feltörő líraisággal mintázza meg, érzésekről dalolva ott is, ahol álérzeményre csábított volna a szerep. Hasonló kísértésnek állt ellent *Berdál* Valéria is, gazdag játék-kultúrája és szép énekhangja birtokában. Kiss Anna piroskeszkenősre és vörös pruszlikosra festett alakját azzal a drámaisággal hozza elénk, ami egy tőről fakad a népdalok tiszta világával. *Mátyás* Mária zeneileg és színészi játékkal is jól jellemzi a nemes kisasszonyt, alakítását igazi színpadi légkör veszi körül. *Mére* Ottilia dekoratív cigánylánya, *Domahidi* László markáns pandúrparancsnoka, *Mally* Győző cigánykovácsa és *Mucsi* Sándor Sisa Pistája egy-egy találó jellemrajzzal egészíti ki a játékot.

A *Vidróczki* hatalmas kórusát és zenekarát *Vaszy* Viktor vezénylte, gondosan, nagy lendülettel, és azzal a bizalommal, amelyet már nyilatkozatában is előlegezett a műnek. A népi motívumokat rikító tulipános hímzéssel, a stilizálást naturalizmussal összebékítő koreográfiát *Barkóczy* Sándor tervezte.

A *Vidróczki* a premieren félházat vonzott és félsikert ért el. Tanulságai arra intenek, hogy őszintén meg kellene vitatni, jó-e a Szegedi Szabadtéri Játékok koncepciója. Nem csábít-e ez a délibábkergetés valami más felé, ami, ha kifejlődik, káros lehet és a múltba visz. Nem kellene inkább a jövő felé tekintenie műsorával a Szegedi Szabadtéri Játékoknak, egészében az ünnepi heteknek?

Gábor István

GALOPPVERSENY

vasárnap du. fél 2 órakor